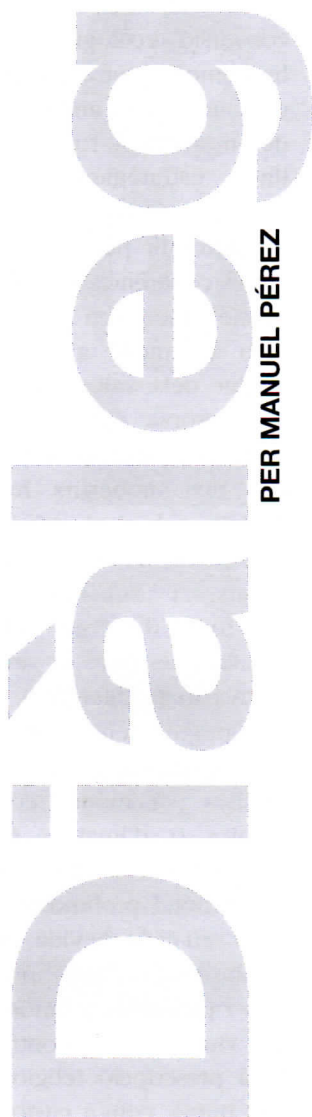

PER MANUEL PÉREZ

Amb Déu o sense

DIÀLEG ENTRE FRANCESC TORRALBA I VICENÇ VILLATORO, CO-AUTORS D'AMB DÉU O SENSE. QUARANTA CARTES CREUADES (FRAGMENTA).

Torralba és doctor en Filosofia i en Teologia, i professor; Villatoro és escriptor, periodista i polític. El primer és un pensador cristià en diàleg amb la cultura contemporània; el segon es considera «agnòstic amic de les religions». L'un viu amb Déu; l'altre, sense. L'editorial Fragmenta els va proposar un intercanvi epistolar al voltant de la seva diversitat de creences i conviccions. Ells, generosos, hi van posar molt, tant del seu pensament com de la seva vida, cadascun amb la seva pròpia forma de fer, sentir, explicar.

¿Com heu viscut aquesta experiència de diàleg?

FRANCESC TORRALBA – L'hem gaudit molt i es podia haver prolongat il·limitadament. L'epistolari és el gènere de l'ànima, de les confidències, però sense necessitat d'arribar a la nuesa. En aquest cas, a més a més, el confident al principi era un interrogant, perquè gairebé no ens coneixíem. Ha estat un procés de descoberta mútua, que va començar per un tempteig del territori gairebé a les fosques i en el que, poc a poc, va anar entrant-hi claror, curiosament a mesura que abordàvem les nostres diferències més explícitament.

VICENÇ VILLATORO – Jo potser he tingut una experiència diferent de la teva: la de situar en el centre de la pròpia agenda una qüestió que no hi era i obligar-me a reflexionar les meves intuïcions. En general, les persones amb una vivència religiosa la situen en el centre de la seva reflexió i de la seva vida. En canvi, les que no la tenim sovint no hem dedicat molta estona a pensar-hi, malgrat que no el considerem un tema qualsevol. Valoro el fet d'haver tingut un interlocutor que té feta una reflexió sòlida en una direcció diferent. I també m'ha agradat que hem exposat els nostres punts de vista a través dels aspectes de la nostra vida personal que els feien més comprensibles. Perquè en aquests temes, si només parles amb la raó, s'amaguen cartes i es fa una construcció una mica fictícia.

¿Què heu après de vosaltres mateixos?

W – Crec que he confirmat una cosa que intuïa: la qüestió no és *creure* o *no creure*, és *fer* o *no fer*. Gent com nosaltres que creu i que no creu pot arribar a un fer molt semblant, i una altra gent que creu i que no creu pot arribar a un fer també semblant, però contrari al nostre. Entre els totalitaris i els fanàtics, hi ha qui creu i qui no creu, igual que entre les persones comprensives. Per camins diferents, es pot arribar al mateix lloc.

FT – Hem trencat aquest esquema binari i tòpic dels creients i no creients. Poc o molt tots *creiem* en alguna realitat, realitzem actes no basats en l'evidència: comencem negocis, relacions, tenim fills... Tot això no forma part d'allò que un

sap amb evidència que passarà, sinó d'aquelles apostes que anem fent basades en actes de confiança. El que ens diferencia és l'objecte de les nostres creences. En podem tenir moltes de compartides, però d'altres que no. Per exemple, la Resurrecció de la Carn o que Déu s'ha fet home. No és el mateix *amb Déu* o *sense*. L'*amb* o el *sense* configuren mirades diferents sobre la realitat. Aquí els camins es bifurquen. Després, també hi ha la forma com es creu allò que es creu. Tu m'has fet veure que els que ens diem «creients» en realitat som molt diferents. Així com entre tu, que et defineixes com a «agnòstic amic de les religions», i altres amics meus ateu convençuts, hi ha un ventall molt gran. Sovint hi ha més discrepàncies polítiques i socials, que no pas en aquest terreny ètic de les creences mínimes.

W – D'altra banda, les discrepàncies no sempre són previsible: «Aquest, com és d'aquests, deu ser això...». Els nostres sistemes de conviccions són complexos, i a partir d'una sola dada no es pot reconstruir tot l'univers intel·lectual de l'altre. Estic content que també hem defugit les síntesis prematures. Per tarannà, podíem haver decidit *a priori* que el que ens separava eren matisos. Però no ho són: són aspectes centrals en la pròpia vida. Creure o no en la Resurrecció de la Carn és extremadament significatiu. Alhora, un «no creient» no és un creient anònim, disfressat. Algú ha comparat el nostre diàleg amb un «Atri dels Gentils». Però, jo no sóc el gentil de ningú. Sóc el que sóc pel que sóc, no pel que *no* sóc d'un altre o per estar «fora de». S'ha de reconèixer el caràcter essencial de les discrepàncies i reconèixer-les en pla d'igualtat. Alhora, cal reconèixer que això no ens porta a unes pràctiques necessàriament contraposades.

¿En què es tradueixen a la pràctica aquestes discrepàncies essencials?

FT – En la manera d'afrontar la qüestió del sentit i, sobretot, els esdeveniments clau de la vida: des del naixement d'un fill fins a la mort d'un ésser estimat. Una cosa és repetir una fórmula –com la de la Resurrecció de la Carn– i una altra assumir la buidor, la desesperació i la

indignació que provoquen l'absència d'un ésser estimat. Indubtablement, les creences no només es mouen en un terreny abstracte, tampoc no ens salven de situacions de desencís i enfonsament que, a més a més, es repeteixen. Nosaltres dos compartim el fet de ser pares i d'haver perdut éssers molt propers. Això ha posat a prova allò en què creiem i també allò en què no creiem.

¿Quins prejudicis us han caigut sobre l'altre i el grup que representava?

W – El cas és que no «representàvem» ningú... Jo no he participat en aquest diàleg oficialment, per exposar un missatge consensuat amb els altres membres del partit dels «no creients». Pel que fa «als teus», el meu dubte ja no és si existeix el partit dels creients o dels cristians, sinó el dels catòlics. A hores d'ara, la dada «aquest és catòlic» és molt poc informativa. Jo ho comparo amb l'anglès. Un que parla anglès a l'Índia i un que el parla a Escòcia s'entenen tant poc que pràcticament podríem parlar de llengües diferents. I després hi ha l'anglès de la BBC, que només parlen els seus locutors. Tinc la sensació que el catolicisme en general no parla el mateix idioma que la seva BBC, o sigui el Vaticà. Això, d'altra banda, no em sembla necessàriament dolent.

FT – En molts aspectes m'he trobat més amb tu que amb altres «creients» que o bé senten nostàlgia d'una mena de constantinisme i volen recristianitzar tots els espais públics, o bé entenen que el seu espai és l'estricta privacitat i que tot el que és expressió pública de la religió (com ara certes celebracions) ha de desaparèixer. Tu, si t'he entès bé, en comptes de dir tot o res, conserves els aspectes culturals que trobes valuosos. Aquesta actitud facilita molt el diàleg. Perquè amb esmenes a la totalitat –com les de certs cristians respecte a la modernitat– és impossible.

W – Em sembla ridícul canviar retrospectivament el nom de Sant Cugat del Vallès pel de Pins del Vallès. Una secularització que significa destruir la tradició em sembla errònia, com ara les formes criminals –que no vol dir inexplicables– d'anticlericalisme. No sóc una persona religiosa, però no crec que un món sense religions fos millor. Crec que seria pitjor... Ara bé: demano el meu dret i el meu espai. Em considero amic i admirador de les religions sempre i quan respectin les regles del joc.

FT – El valor de dialogar amb tu és que distingeixes fonamentalisme de religió, islamisme d'islam... Però hi ha qui identifica la religió com un tumor maligne de la societat que cal extirpar i arraconar, perquè és conflictiu. Però una cosa són les patologies de l'esperit –que n'hi ha moltes– i una altra les religions.